

VISCHPROPAGANDA IN DE SCHOLEN.

Door Mw DE RIJCKE-GEERINCHX,

Licenciaat in L. B. Wetenschappen. — L. B. H. Regentes,
Algemeen Secretaris van het National Studiecentrum
voor Huishoudkunde.

Het is een noodzakelijke eisch van nationale economie en van sociale gezondheid dat er meer visch verbruikt wordt in de voeding.

Sinds het bestaan van de Propaganda-Commissie voor Zeevischverbruik zijn er honderden voordrachten met dit doel gegeven. Het valt niet te betwijfelen dat deze manier van werken veel nut heeft opgeleverd; maar nochtans meen ik er te moeten voor uitkomen, dat er nieuwe wegen dienen behandeld.

Statistieken hebben bewezen dat hier te lande, én vischhandel én vischverbruik ernstig dienen aangemoedigd om tot beter resultaat te leiden.

De gewenschte verhooging in zake vischverbruik zal vooral gediend zijn door twee middelen :

- 1° Middelen van technischen aard, en
- 2° Door meer intensieve propaganda.

I. **Technische Verbeteringen.** Technische verbeteringen bestaan in moderne aanpassingen, voornamelijk van hygienischen aard. Hieraan is vooral behoefte voor het bewaren en voor het verzenden van visch. Want vischverbruik verhoogden zal in de eerste plaats worden bereikt door visch met al haar hoedanigheden in het bereik te stellen van eenieder die door vischverbruik gediend kan zijn.

Dus moet er gezorgd worden voor regelmatige, onafgebroken en verzekerde vischbevoorrading.

Daartoe zijn noodig degelijke middelen van vervoer en magazijnen voor verdeeling. Er moet dus uitgezien naar doelmatig ingerichte vischmijnen en geschikte winkels, en voor het vervoer niet alleen naar isotherme spoorwagens naar ook naar isotherme autowagens.

Het mag te dezer gelegenheid wel worden gezegd, dat

meer rationeele en hygienische vischverdeeling als van zelfs meer klanten zal aantrekken.

Wij wenschen dus niet beter dan de vischhandelaars met de Propagandabond te zien samenwerken.

Over deze onderwerpen werden in andere afdeelingen van dit Congres belangwekkende mededeelingen gedaan, en besprekingen gevoerd. Daar aan mij, meer in het bijzonder, de taak is aangewezen te handelen over de propaganda voor zeevischverbruik; en wel in een speciaal midden, namelijk in de scholen, zullen we eerst onderzoeken waarop, naar mijn meening, die propaganda steunen moet.

II. De vischpropaganda omvat de voedingswaarde van visch,
de bereiding van visch,
de bevoorrading in visch.

A. De propaganda nopens de voedingswaarde van zeevisch.

Er bestaan talrijke vooroordeelen nopens de voedingswaarde van zeevisch; deze uit den weg te ruimen door voordrachten en propagandaschriften is zeker lofwaardig, doch volstaat niet.

Het is een kenmerk van onzen tijd, dat er een groote belangstelling is onder het volk nopens al wat regiem of dieet heet; en veel nieuwe theoriën inzake voeding vinden dan ook ingang bij de menigte.

Er wordt overal van de formule « Eet U Gezond » gebruik gemaakt; en we zien dat handige reclame voor het exploiteeren van zekere hoedanigheden of factoren van een voedsel, in den laatsten tijd, reusachtige zaken deed lukken of in stand houden.

De talrijke opzoekingen nopens de voedingswaarde van zeevisch, onder de leiding van Prof. Van de Velde gedaan, duiden aan dat zeevisch een bron is van eiwitstof, en bovendien zeer rijk is aan minerale bestanddeelen van allen aard.

Waarom zouden we dan niet, veeleer in plaats van te zeggen « Eet Visch », gebruik maken van een zin als : « Zeevisch is onontbeerlijk voor de gezondheid » ofwel « Zeevisch alléén brengt U zooveel phosphor en jodium », en dergelijke « slagers » meer.

Al zijn de economische of sociale redenen waarom vischpropaganda gevoerd wordt overwegend; toch zullen redenen

van eigenbelang, en vooral van gezondheidsbelang bij het volk veel zekerder inslaan. De uitkomst voor de propaganda ligt dus in het exploiteeren van de rijkheid aan stikstof en minerale bestanddeelen van zeevisch. Laat me toe te zeggen dat we die propaganda moeten « veramericaniseeren ». We moeten er het volk van overtuigen, dat zeevisch in de voeding onontbeerlijk is, en vooral aangewezen is voor kinderen, omwille van haar rijkheid aan minerale opslorpbare bestanddeelen. We moeten er bijzonder op steunen dat zeevisch, omwille van haar licht verteerbaarheid, buitengewoon goed geschikt is voor herstellenden, en ook, om dezelfde reden, een zomervoedsel is bij uitnemendheid.

Om die juiste gegevens nopens de **voedingswaarde** van zeevisch te doen ingang vinden in de scholen kan er volgender wijs te werk gegaan :

Aan de leerlingen der normaalscholen zouden geregeld voordrachten, toegelicht met plaatjes, gegeven worden of ook zouden wandel-voordrachten, in de vischmijn, te Oostende, ingericht worden. Het blijft natuurlijk hoofdvereischte eerst het toekomstig onderwijzend personeel in te lichten. Behalve de gekende middelen, die de Propagandabond zinnens is aan te wenden, namelijk schoolplaten met samenstelling en verteerbaarheid van zeevisch, omslagen voor schrijfboeken met vischplaatjes en dergelijke meer; vind ik dat het er vooral om te doen is, eerst na te gaan wat er tot hiertoe in de schoolboeken over zeevisch en visscherij verteld werd. Als men de leesboeken der leerlingen van de lagere school of der leerlingen der beroepsscholen nakijkt : vindt men er zelden iets in verweld over visscherij en nog minder over het belang van zeevisch. Heel dikwijls wordt er aan de kinderen over « walvisch » gesproken; en ze weten niet eens dat haring een der beste voedsels is, zoowel op economisch gebied, als om zijn hoog gehalte aan voedende bestanddeelen.

Met de meeste leerboekjes over gezondheidsleer is het op het gebied van gegevens over zeevisch in de voeding nog veel erger gesteld. Heel dikwijls wordt de visch bij de niet-voedende spijsen gerangschikt, of wordt er heelemaal niets over gezegd.

Het is dus noodig wijziging aan te brengen aan alles wat op het gebied van leerboekjes in zake voeding en gezondheid, evenals in gewone keukenboeken wordt verteld. Het is de

plicht van de Propagandabond ervoor te zorgen dat omtrent zeevisch ten minste juiste gegevens verspreid worden, maar beter nog zou het zijn, het mogelijke te doen, opdat in die werken veeleer een tendenz wordt gelegd tot vischverbruik, dat gesteund is op de voedingswaarde.

B. Meer praktische propaganda voor zeevisch steunt ook op zeevischbereiding.

Het is een feit dat de gegevens nopens bereiding van visch niet voldoende gekend zijn door de huisvrouwen; en doordat er te weinig afwisseling komt in de manier van opdienen, krijgen de kinderen er gauw een tegenzin voor.

We moeten er dus voor ijveren aan de leerlingen der huishoudklassen en aan de huisvrouwen te leeren, hoe zeevisch met redelijke kosten en moeite, tot lekkere schotels kan omgewerkt worden.

De Propagandabond heeft met dat doel een eenvoudig vischkookboekje met talrijke goedkoope recepten in ieders bereik gesteld.

Maar met goede bereidingen te kennen alleen is de tegenzin, die veel huisvrouwen voor visch hebben, nog niet heelemaal overwonnen.

Het is vooral het kuischen en het ontgraten van visch dat hen minder meevalt. Dat is ook het antwoord dat me uit pensionaten en kosthuizen veelal toekomt : « omwille van de graten verdeelt het zoo moeilijk, en het vraagt zooveel werk vooraleer er met het eigenlijke bereiden kan begonnen worden ».

Een uitkomst ligt dan ook in het bevoorraden met vischreepen. Het bruikbaar deel alléén van de visch zou verzonden worden, en derwijze zouden de verzendings- en bewaringskosten dalen. De afval zou in de vischmeelfabrieken verwerkt worden. Alhoewel niet mogelijk natuurlijk voor alle vischsoorten, zou er toch middel zijn, — hier zoowel als dat nu al in de gewoonte is in Engeland, Duitschland en Nederland, — een proef te nemen. Het voorbeeld dat de handel in haringreepjes ons biedt, komt deze vooruitzetting staven. Ons inziens is dat dan ook een der beste middelen om het vischverbruik te intensifiëren.

Anderzijds moeten we vooral de aandacht trekken op het feit, dat visch bereiding in « diepvét », d.i. in frituur, de

meest geschikte manier is voor kosthuizen, gestichten enz. omdat daarbij de minste onkosten zijn aan werk en ingredienten; en bovendien deze bereiding, door kinderen vooral, gelust wordt.

Van het standpunt uit der propaganda in zake vischbereiding in de scholen, dient hier de werking der Propaganda-Commissie vermeld, die talrijke voordrachten en kookdemonstraties heeft ingericht voor de leeraren in huishoudkunde. Er zijn in België meer dan 2,000 huishoudklassen of afdelingen, met gemiddeld een 40-tal leerlingen, zoodat de jaarlijksche invloed van die leeraren over een 80,000 tal leerlingen gaat.

Als gevolg op deze voordrachten aan leeraren is er gekomen dat er nu en dan een vischmenu in de kooklessen voorkomt, maar tevens dat er af en toe aan de leerlingen visch opgediend wordt.

Maar er zijn nog veel kinderen, ja zelfs veel volwassenen, die nooit visch geproefd hebben.

Het is in veel buitengemeenten de gewoonte dat jaarlijks een schoolreisje naar de kust wordt ingelegd voor de leerlingen uit het laatste studiejaar. Voor velen onder hen is het de eerste keer dat ze de zee zien, en dikwijls is het ook de laatste maal. Doorgaans zien de kinderen een stukje van het strand, de hoge hotels en de badgasten, maar vermoeden niet dat er daar een wereld bestaat van wonderlijke dingen, waarbij ze heelwat zouden kunnen zien en leeren. Een kleine kijk op de vissershavens en de bedrijvige vischmijn zou hen een veropenbaring zijn. Er moeten toch middelen bestaan, om mits voorafgaande, degelijke regeling, door een bevoegd persoon, iets te laten zien en wat te laten vertellen over vischers en zee. Het kon misschien geschikt worden, dat er tot slot van die « verkenningstochtjes » een stukje gefruite visch aan elk bezoekerje werd te proeven gegeven ?

Dat zou bij de kinderen, niet alleen een praktische, maar een heerlijke propaganda zijn.

C. De Bevoorrading in versche visch is ook een punt waaraan de propaganda voor zeevischverbruik al haar aandacht moet schenken. Dit vraagstuk maakt het onderwerp uit van talrijke mededeelingen op dit Congres.

Wij hebben nu enkel het oog gericht op de scholen, waar zeker nog een en ander kan gedaan worden.

Op sommige dagen is er in de vischmijn een teveel aan sommige goedkoope of minder gevraagde vischsoorten, die wellicht aan uiterst voordeeligen prijs, voor propaganda-doel-einden zouden kunnen gebruikt worden. Het propaganda-bureel van de kust zou die visch aankopen — misschien zou er nu en dan een kleine hoeveelheid aangeboden worden — en die visch verzenden. De schoolkantienes, schoolsoepen, huishoudscholen, weezenhuizen enz. zouden zich daartoe laten inschrijven, en de verzendingskosten alleen zouden ten laste zijn van de aanvragers.

Er zou natuurlijk een volgorde zijn, en de meest afgelegen adressen zouden het eerst aan de beurt komen. Bij iedere zending visch zou dan het recept gevoegd worden dat voor die vischsoort past.

Derwijze zou, benevens degelijke propaganda, het besteede geld uiterst nuttig gebruikt worden.

Vele wegen liggen open voor de propaganda voor zeevisch, vooral in de schoolmiddens! Met de krachtdadige hulp van de belanghebbenden, de medewerking van deskundigen, en den steun van Openbare Besturen, hopen we dat de propaganda voor zeevisch steeds beter moge gelukken.
